

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Götheborgske

SPIDNEN.

 Lördagen, den 24 Maji, 1766.

Jag hyllade med några ord uti N:o 17, s. 129. frihet i näringar, den jag kallat borgelig och ägta; hon må träffas i Holland eller China. Jag weste då icke, at en grundelig Författare lagt å daga den satsen, inför Kongl. Wetenskaps Academien, uti Swar på Des för år 1764 upgifne fråga: *Hvilka äro Swenska Climatets förmåner och olägenheter, i anseende til almänna och enskilda hushållningen, i jämförelse med andra länders?* Et swar, som Herr Directeuren Salvius liksom frönt, i det han, på egen kostnad, och til det almännas båtнад, nyligen lagt up detsamma.

Man träffar här många, kanske til en del oafgjorda, tåmeligen nya och besynnerliga meningar, allesamman af mycken wigt, och wärdiga at af en uplyst almånhet skärskådas, emedan de på det närmaste röra wår twånndiga belågenhet. För at likna mit i dag utwalda mönster, wil jag ordenteligen gifwa bested om hela swaret. Författaren talar först om Sweriges olägenheter, sedan

F

dan

dan om des förmåner: bågge röja sig dels uti vår enskilda, dels uti vår almånna, hushålning; och sträcka sig ej mindre til stads- än landtmannanåringar: hwarpå sluteligen följa trenne reglor, eller föreslagne lagar.

Jag går förbi början, eller förberedelsen, såsom något hög för Götheborgska luststretet, det är mängden af mine Läsare; men längtar at känna Sveriges brister och fördelar: ty jag wet ingen nyttigare kundskap, näst Himla-låran och vår egen kånedom, än fäderneslandets; en hyperlig kundskap, men som hittils ej blifwet med allwar och uprigtighet drifwen: åtminstone har del där af ej hunnet til lärda menigheter.

Fåste wi ögonen på Sveriges landsbygd; är oförnekeligt, at man på de flesta ställen finner en mager jordmån, stenbundne backar, onyttiga berg, odugelig mojord, eller obrukbare sandhedar: svartmyllan hos oss är altsför rar: litet sand- och lermylla utgör alt, hwarpå både folk och få skal naturligen föda sig i Sverige. Det är icke troligt, at af de 9000 quadrate milar, som Swenska rymden uppter, 4000 så til bördig mark anslås, (framledne Hof-Intendenten, Herr Baron Hårleman tänkte så) mindre 1000 til årligen besädd åker, det wore 24000000 tunneland: orimeligt, at 10 sådane skulle nåpligen gifwa bröd åt en männistja. Då kunde med skal sägas, at man i kalla climater äter mycket mer, än Fransosen. Troligare synes, at vår upodling är både liten och ond; och stånde anmärkningen för min råkning,

ning, ehuru jag aldrig war landtmätare. Jag kommer nu åter til Författaren.

Denne tänker, at Swenske jordmänen är icke så utomordenteligen mager, som man föregifwer: en sak, som måste jämförelse-wis utredas. Wäl finnes någon bärande mark i hwart enda län uti Sverige, ja, kanske så bärande, som trots annorstädes. Så kan ej heller på jordklotet någon åkerlapp uptäckas, som aldrig slaget felt, aldrig bedraget sin dyrkare. Sjelfwa Ugypten wid Nilens åbräddar, och des så kallade Stöna nybygge, China, gör intet undantag. Men jag fruktar, at slutsatsen blir för drög; det går med vår bördiga jord, äfwen som med den omtalte sjö-foglen, hwilken skänker oss äggen: wi hafwe både höns och knipor; och ändå fattas oss ägg en tid på året. Det wil ej heller betyda mycket, at man här och där kan fördubla skörden i smått, at åkerfältet sällan eller aldrig gödas på sina ställen, at man på många ej wet af trädes-jord, och hwad mera. Men djupsinnigare anmärkningar äro följande, nämligen: „at wåre sandhedar äro Sweriges

„drifbänkar, som hafwa kårer och myror kringom

„sig, och således gödsel nog; at wårterna drif-

„was starkare hos oss, och gifwa bättre kårna; at

„sjelfwe wåre fjällar göra oss ej ringa tjenst; at

„skogarne böra ej anses, som en helgedom; at

„om jordmänen är fetare i warma climater, så

„bör det ej annorlunda vara, därest hettan skäl

„emotstås; at marken är just icke dräktigare där-

„före, mindre wore sådan til fördel i detta clima-

„tet, med mera som luser och fordrar hög efter-
 „tanke.“ Men starkaste satsen är den, som flera
 gånger yrkas, at „frihet i näringar skulle wissers-
 „ligen göra både våra kårer och själlar nyttiga.“
 Huru lyda orden i bokstafwen? „Det är en wig-
 „tig fråga, om icke i våra mindre berg och ste-
 „nige backar skulle finnas en större rymnighet af
 „rika bergarter, om ej wissa åtgärder höllo dem
 „ouptakte.“ Widare säger Auctor: „Man har
 „i sednare tider lärt, at på sjelfwe stenbackarne
 „lägga de bördigaste åkrar an. Men emedan
 „flika ställen, såsom af ålder ansedde för onyttiga,
 „tilfallet ågare, som hwarken sjelfwe behöfwa,
 „eller hafwa tilfalle, dem at nytja; så är för
 „den triftne arbetande hopen ej mögeligt,
 „at slippa åt dem.“ Bedröfwelig dom!
 Och samma besfaffenhet är med oräkneliga kårer
 och ödemarker, dem Författaren ej utan suckar
 förbigår, läggande sedan detta billiga utrop til:
 „Så mycket kan jag säga med fullkomlig öfwer-
 „tygelse, at om det wore mögeligt, (är det då en
 „Swenskt omögelighet?) at en fri almänhet
 „fritt fluppe til desse ofkastbare egendomar;
 „lägenheter, hwilka nu för tiden af ingen nytjas;
 „så skulle landet få snart et annat staphynne.“
 Jag tiger härmed för denna gången, och går til
 annat ämne.

Mera framdeles.

Stads-nyheter.

Närmare berättelse om uproret. (Se kundgörelsen uti N:o 20.)

Uppror, förskräckeligt ord! Uppror, wackert ämne för Spionen! Så har nu åter en almoge betalat sit hågn och förswar med alragröfsta olydna? Ledsen wid sit lugn, och des ljufwa frukter, far han ester inbillade förmåner; och det på en tid, då både Naturens Herre wälsignat jorden med owanlig bårkning, och uplyste Ständer brutet åttillige finsmidde sjätrar, i hwilke så högre, som lägre, waret tillförene liksom fångslade.

Man har ännu ej med wisshet utrönt affigten, som förledt uphofsmanen til sist omtalte uplopp: et wet man, at uppor war stiftadt, och är allaredan stilladt; åra ware Gud så wist! En affredad, och för sin klystighet namnkunnig, Ryttare, wid namn Håfman, har, under allehanda förwändningar, hwarom framdeles, upwiglat almodgen i Wedens häråd, hwilken den 12 dennes brutet i tysthet up, och kommet från flere wågar den 13 om aftenen til Glestjurn, en gästgifware-gård, härimellan och Borås belägen. Wid ankomsten underlåt ej denna Församling, at, ehuru med bössor, spjut och störrar bewäpnad, göra chorum, förån quarter i byen intogos. De uproriskes antal är obekant: 100 personer kommo först om aftenen til Glestjurn; men morgonen därpå, näml.

den 14, skal hopen wuxet til 5 a 600: hwarföre
 Comministern uti Wällebygd, Herr And. Draga-
 stedt, ej utan äfwenlyr, reste samme morgon
 Skyndsamligen til Gøtheborg, och inkom kl. 11,
 f. m. med denna bedröfweliga tidning uti Con-
 sistorio, hwarifrån han, ledsagad af en Consisto-
 riil ledamot, Skyndade til Lands-Cancelliet. Nu
 fogades genast anstalt, at en liten commendering
 af garnizonen härstädes, näml. 100 man af In-
 fanteriet, och 30 af Artilleriet, försedde med 2
 canoner, skulle af Herr Capitaine Kerrulf anfö-
 ras, och med första görlighet rycka mot fienden,
 som från Wällebygd ämnade sig til Marks hä-
 rad; men efter upsnappad kundskap om nämnde
 Capitaines oförtöfwade besök, drog sig åter til
 Flestjüm. Bonde-fläcken fan ej heller rådeligt,
 at länge förblifwa här, i fruktan för nämnde mi-
 litariska besök; utan wandrade samma natt ifrån,
 som commenderingen tågade til samleplatsen, det
 är natten imellan den 14 och 15 dennes. Den
 uproriske Häsmän hwilar doch, på Torpa slätt,
 ej långt ifrån Flestjüm; men förmodeligen un-
 derrättad om morgonen, huru han nu mera ej
 allenast efterfattes af Capitainen Kerrulf, utan
 har ock en tropp af Elfsborgska Regimentet emot
 sig wid Borås, jämte Borgerskapet därstädes,
 blifwer han wilrådlig, om armeen skal i sådan be-
 lägenhet hålla store landswågen, eller genom trån-
 gare stogswågar framtåga. Det sednare syntes
 hwarudmannen bäst: imedlertid upkommer någon
 ordwårling imellan de sammangaddade: hungern
 äggar

äggar dem tillika: saken har widt utseende. Kor-
teligen, Häfman wil nu gerna lägga sit com-
mando neder, och intaga Stogen; men beslutet
war af almogen redan stadfast, at han nu skulle,
med flere förledare, gripas; hwilket ock utan up-
stos verkstaldes af 200 bönder. Således sitter
nu Häfman, med någre af anhanget, fånglig
i Borås, sedan den 15 dennes eftermiddagen: de
öfrige, tillika med dem, som woro utanför, eller
kringom staden, gingo til sina hemwist; och där-
med blef uploppet, som i början stötte på något
farligt, utan blods utgjutelse, stilladt.

Efter berättelse skal nu fångarnes antal stund-
deligen ökas, och förstärkning af Elfsborgska Re-
gimentet til deras bewakning afgädt i selswa
Pingest-högtiden.

Capitaine Kerrulf, och des tropp, återkom,
som bekant är, Annan dagen kl. 6 e. m. sedan
han dels uppehållet sig litet i Flestjum, dels efter
inløpet rykte om någon orolighet wid gränsen
imellan Mark och Halland, åswen marcherat til
Björlanda.

Jag bör ej heller förtiga, at et litet Sålskap
på Beursen stöt tillsammans, af berömlig nit, til
wåre Soldater, en stund innan de tågade utur
staden, 300 Dal. S:mt: en i hastighet samlad,
men wäl använd, och upmuntrande summa.

Sluteligen märkes, at, fastän samleplatsen för
de uproriske war i Bällebygd, och gästgifsware-
gården Flestjum; hafwa doch invånarne i nämnd-
de Pastorat mer hindrat, än gynnat sine gran-
nars

nars uptåg och lagstridiga framfart: et omböme, som rådmisan af mig utkräfwer, sedan Wallebygds och Wedens härader kommet i förra Beckoblad under enahanda numer.

* * * * *

Andre Notarien wid Rådstugu Rätten här i staden, Herr H. Gillerstedt, är den 14 dennes befordrad til första Notarii hyslan: äfwen är Aufcultanten, Herr Christ. Almroth, förordnad til Actuarius härstädes.

Kundgörelser.

Hus och gård på Konungs gatan, af N:o 130, uti andre Noten, beläget imellan Handelsmannen Herr Anders Björnbergs hus å westra, och Gördelmakaren Mäster Fleischers å östra sidan, är til köps, eller näste sardag helt och hållet til någon at uthyra, som består af 9 öfwer- och 7 under-rum, större och mindre, tillika med winder och källare, jämte stall och hö-rände, wagn- och wed-bod, m. m. Den hugade köparen, eller hyresmannen, kan med ägaren, som ännu på en kort tid bor i huset, om köpeförelingen eller hyran på flera år affluta.

Zwänne stora järn-kittlar, hwardera af 350 kannor, jämte 3 dito om 125 kannor, tjenlige för Frankoferier, finnas til köps hos Herr Dlof Hasselroth.

Ännu finnes Gochlands kall til köps hos Herr Jens Fr. Jensen.

* * *